

NUBIAN WOMEN OF WEST ASWAN

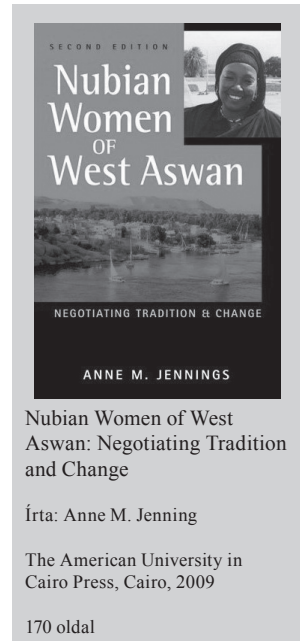
Írta: Jasper Kata

Az Egyiptomban, Asszuán mellett élő núbiai nők (és férfiak) mindennapjait hozza közel olvasóihoz Anne M. Jennings amerikai antropológus etnográfija. Egy hosszú terepkutatás tapasztalatait mutatja be rendkívül sokoldalúan, végtelen empátiával és annyira érzékeltesen, hogy a sorok olvasása közben szinte tapintható közelségbe kerül a város és azt körülvevő núbiai falvak: látjuk a színeket, érezzük az illatokat, megtapasztalunk valamit az ottani atmoszférából.

Az egyiptomi és a tőle délre lévő núbiai kultúra határán elhelyezkedő városban és környékén az első asszuáni gát építése óta (1898-1934) élnek mind nagyobb arányban núbiai csoportok, akik még az asszuáni Nagy-gát létrehozatala (1960-1971) előtt költöztek a városba, így őket kevésbé érintette személyesen az a trauma, ami a délebben élőket a gátépítés miatt megrázta, és tömeges áttelepülésre kényszerítette. Az önálló nyelvvél és kulturális elemekkel rendelkező, az egyiptomi lakosságnál sötétebb bőrű núbiai etnikum mára jelentős akkulturáción ment keresztül, etnikai identitását mégis büszkén őrzi, és az etnoturizmus révén kultúráját képes eladhatóvá tenni.

Jennings egy asszuáni családnál való féléves tartózkodást követően a Nílus nyugati partján fekvő Garb Asszuán, azaz Nyugat-Asszuán nevű faluban végezte terepmunkáit. 1982-ben 9 hónapot, 1986-ban 12 hónapot töltött a faluban, amelyet 1992 és 1997 között 1-1 hónapos látogatások követtek. Ezek tapasztalatait az 1995-ben megjelent *The Nubians of West Aswan: Village Women in the Midst of Change* (Núbiaiak Nyugat-Asszuánban: falusi nők a változások közepette) c. monográfiájában összegezte. A jelenlegi kötet ennek az átdolgozása, amely egy 2007-es, háromhetes látogatás során szerzett tudással, valamint két új, turizmusról és változásokról szóló fejezettel lett gazdagabb.

A könyv sorait olvasva megismerjük a szerző legfőbb informátorainak egyéni életútját, azt, hogyan éltek meg a szülőfalutól távollevést, férjük újránősülését, mi



vezetett régi barátához viszályához. Részletekbe menően értesülünk olyan társadalmi szempontból alapvető események menetéről, mint a lakodalom vagy a temetés, és ezekhez kapcsolódóan az anyagi javak mozgása. Emellett foglalkozik a Felső-Egyiptomban, de főként Asszuán környékén oly’ elterjedt „női körülmetelés”, azaz klitoriszkimetszés kérdésével, és annak társadalmi beágyazottságával is.

A monográfia többek közt olyan sztereotípiák ledöntésére is vállalkozik, ami az iszlám világon belül a nők alárendelt és kizárólag a magánszférára vonatkozó szerepét illeti. Egy olyan egyiptomi falusi miliót tár elénk, ahol egy női és egy férfi világ él egymás mellett, miközben a köztük való átjárás korlátozott, főként a családon belüli, testvérek és házastársak közti kommunikációban merül ki. Asszonyokat mutat be, akik idejük nagy részét a házon belül főzéssel és takarítással, esetleg turisztacsoportok fogadásával töltik. A nők baráti és rokoni csoportjának tagjai egymást rendszeresen látogatják, miközben ételeket és egyéb javakat ajándékoznak egymásnak, és megosztják egymással az aktuális híreket. A pletyka pedig egyfajta társadalmi kontrollként is funkcionál. Figyelembe véve, hogy bizonyos információk kizárólag a nők közötti csatornában áramlanak, a férfiak rájuk vannak utalva ezek megszerzésében. Megjegyzendő továbbá, hogy a férjeikkel való beszélgetés révén a nők is aktívan részt vesznek a magánszférán kívül eső döntések meghozatalában. Mindezek olyan rejtett információk, amelyekhez rövid, felszínes terepmunkát végezve nem lehetséges hozzájutni.

A kötetben szó esik az iszlám világban, szűkebben pedig Asszuánban tapasztalt társadalmi változások kérdéséről is. Jennings a „núbiaiság-tudat” utolsó otlélétekor még nem tapasztalt felértékelődéséről ad hírt, amelyet az etnoturizmus térhódításával és politikai eseményekkel hozza összefüggésbe. Ezzel egy időben megtudjuk, hogy a falvak fiataljai csodálattal adóznak a „nyugati” kultúra iránt, és unalmasnak találják saját közegüket, amelyhez ennek ellenére is ezer szállal kötődnek. Beszámol emellett a sokak által kedvelt romantikus tévéműsorokról, a szerelmi házasságkötések előtérbe kerüléséről, továbbá a mobiltelefonról és az internetről mint a párkapcsolatok elmélyítésére használt eszközről, és egyáltalán, a kapcsolattartás egy új módjáról.

Az összesen nyolc fejezetre tagolt kötet bevezetésében a szerző meghatározza vizsgáladási fókuszát, ami érinti a muszlim világban végbemenő gyorsabb és lassúbb változások, valamint a nők iszlámon belüli helyzetének kutatását. A fejezet további része a terepválasztás indítékaiba nyújt betekintést: a fenti témák és a núbiai történelem iránti érdeklődése mellett Jennings úgy érzi, afroamerikai lévén felül tud emelkedni azon, hogy „intellektuális kuriózumként” szemlélje kutatása tárgyát, másrészt úgy ítéli, bőrszíne miatt a közösségen belül, bár nem tekintették bennszülöttnek, teljesen kívülállónak sem. Az alapos etnográfiai háttértudásról tanúskodó bevezetést történelmi áttekintés követ az őstörténeti koroktól a núbiaiak áttelepítésének időszakáig. A harmadik fejezetben ismerteti azt a közeget, amelyben kutatását végezte. A környezet plasztikus ábrázolása Asszuán bemutatásával indul, majd a falu képeinek megfestését követően egy ház leírásával zárul. Ezután elénk tárja az

ott élő közösséget, majd a terepen töltött időszak reflexív leírása és ottani „családja” bemutatása következik. A soron jövő két fejezetet a női-, majd a férfi-lét ismertetésének szenteli, amelyben kitér a különböző alkalmakon viselt öltözékek, az egyes életszakaszokhoz kötődő rítusok, a napi rutin, valamint a núbiai nő- és férfiideál meg az ezekhez kapcsolódó kötelezettségek fejtegetésére. A hatodik fejezetben megvilágítja az általa ismert nők baráti és rokoni kapcsolatait, továbbá ezek társadalmi és gazdasági jelentőségét. Az utolsó két, újonnan hozzáírt fejezetben a turizmusra és az elmúlt tíz évben tapasztalt kulturális változásokra, azok lehetséges kimenetelére helyeződik a hangsúly.

A kötetben leírtakat két ábra, két térkép és tizenhét fekete-fehér fotó illusztrálja, ezen felül pedig a núbiai és arab szavakat valamint az antropológiai kifejezéseket magyarázó rövid szöveget, bibliográfia, illetve név- és tárgymutató gazdagítja. A szövegetben megadott núbiai és arab szavak a közösség által a mindennapokban használt kifejezésekre reflektálnak, azaz például a vőlegény és menyasszony szavakat csak arabul adja meg, míg a menyasszonynak és vőlegénynek az eljegyzésük vagy a lakodalmuk alkalmával adott ajándéokra vonatkozó szó csak núbiaiul szerepel.

Jennings tartós terepmunkái alatt, amely során nemcsak az egyiptomi arab nyelvet, hanem a núbiai nyelv helyben beszélt, kenzi dialektusát is tanulta, olyan gazdag anyagot gyűjtött össze, amely segítségével megfigyeléseire, beszélgetéseire és interjúira támaszkodva állításait változatos példákkal tudta alátámasztani. E tekintetben egyetlen, ám fájó hiányosságnak azt tartom, hogy meglehetősen ritkán „beszélteti” a kutatót közösséget, ritkán idéz interjúból, így az olvasó számára nem derül ki, tulajdonképpen hogyan is fogalmazzák meg maguk a núbiaiak egy-egy jelenséggel való viszonyukat, hiszen helyettük legtöbbször az antropológus szól.

A kötet átdolgozásának alapkoncepcióját illetően remek ötletnek tartom a változásokkal való mélyebb foglalkozást, de talán szerencsésebb lett volna egy teljesen új monográfia megírása, mint az eredeti toldozása-foldozása, aminek eredményeképp első olvasatra zavaró, hogy sok esetben nem derül ki egyértelműen, az elmondottak a '80-as években élt núbiaiakra vagy a 2000-es évek végének szereplőire vonatkoznak-e. Ehhez csak egy példát kiragadva: a harmadik fejezetben részletesen leírja jelen időben, hogy néz ki egy „tipikus” núbiai ház, majd a leírás végén külön bekezdésben tárgyalja, milyen típusú házakkal találkozott 2007-ben (33-34. oldal). A nők és férfiak életét bemutató fejezetekben egyáltalán nincs utalás a változásokra, arról csak a nyolcadik fejezetben ír.

A szerző szakmai kompetenciája elvitathatatlan, ami megnyilvánul úgy a núbiaiakról íródott korábbi irodalomban való tájékozottságban, mint a muszlim nőkről vagy az iszlám világban végbement változásokról szóló írások ismeretében vagy a turizmusantropológiai irodalom felhasználásában, amit a terepen tapasztaltakkal folyamatosan kommunikálva mutat be.

A történelmi áttekintést illetően sem kételkedhetünk Jennings alapos felkészültségében, legalábbis azon a szinten, ami egy egyébként nem történelmi témájú könyv megírásához elvárható. Belekerült ugyanakkor néhány pontatlan kifejezés, mint az

A-csoport kultúrája helyett a kevésbé használatos A-horizont kifejezés alkalmazása, vagy olyan helytelen információ, miszerint Egyiptom utolsó kusita fáraója Taharqa lett volna, aki egyébiránt Tantamani volt. Az a meglátása sem állja meg a helyét, hogy az ókori Núbiáról íródott cikkek és könyvek nagy része úgy kezeli a térség történetét, mintha az Egyiptommal sosem állt volna kapcsolatban. Egy olyan fordított viszony feltételezése is tévedés továbbá, mely szerint Núbia legnagyobb prosperitásának korszakai egybeestek volna az egyiptomi birodalom leggyengébb időszakai-val. A valóságban elég, ha csak a virágzó Meroitikus birodalommal egy időben lévő Ptolemaiosz-kori és római kori Egyiptomra gondolunk!

Végezetül egy apró, ám mégis szembeűnő hibát szeretnék megemlíteni, a borítón látható núbiai falu ugyanis nem Garb Asszuánt ábrázolja, hanem Geziret Asszuánt vagy más néven Elephantiné-szigetet, háttérben a Nílus nyugati partján fekvő ókori elitsírokkal. Garb Asszuán ettől északabbra húzódik a nyugati parton. A kép-választás oka vélhetően esztétikai lehetett, lévén, Elephantiné sokkal közelebb fekszik a városhoz, így panorámafotót is sokkal egyszerűbb róla készíteni.

Minden fent megfogalmazott kifogásom ellenére remek írásnak tartom Anne M. Jennings monográfiáját. Núbiaiak közt kutató antropológus hallgatóként magam is számtalan, a szerzőéhez hasonló élethelyzetet átéltem, és valóban olyan nőket és férfiakat, valamint női csoportokat ismertem meg, amilyenek a könyv lapjain is megelevenednek. Az írás fölöttébb hasznosnak és hiánypótlónak is számít emellett, hiszen az 1960-as években, a núbiaiak áttelepítése idején született etnográfiaiak követően viszonylag kevés vonatkozó írás jelent meg, a gender antropológiai megközelítésről nem is beszélve. Végezetül a könyv által egy végtelenül szórakoztató és tartalmas olvasmánnyal gazdagodhatunk, amely számot tarthat szakmabeliek és laikusok érdeklődésére egyaránt.

Afrobreakz



Egy nyugat-afrikai tradicionális ütőhangszer (a djembe) iránti közös lelkesültség vezette a korábbi margitszigeti dobosokat az Afrobreakz 2008-as megalapításához. A csapat 8-10 főből álló baráti társaságból alakult, akik 2 éve zenélnek együtt ebben a formációban, de együttműködnek megannyi más zenei csoporttal is. A nyugat-afrikai ritmusok, dobnyelvek követői. Nemcsak táncos esteket, partykat, és részben afro-diskós esteket is szerveznek élő dobbenével, hanem részt vesznek számos Afrika-ünnepélyen, fesztiválokon, felvonulásokon, fellépéseken is. Megannyi esetben tűz-zsonglőrökkel is fellépnek, időnként a hasonló zenéket pártoló lemezlovasokkal is fúzióba állnak. A csapat nemrég táncosokkal bővült, így programjaik egyaránt szólnak a zenehallgatóknak, kísérletezőknek, táncra vágyóknak, energikus hangulatba ringatózóknak is.

A csapat nevééről: míg az AFRO nemigen szorul magyarázatra, a Breakz sokakban kérdést ébreszt. A szó alkalmazása ehelyütt kettős értelmű: egyrészt a break az afrikai zenéknek (jazz-nek, népzeneik, szakrális zenének is) olyan szólófrázisa, amelynek egyéni hangzása, „kérdése” és ritmusa a többi hangszer váratlan választát, ellenbeszédét vagy elhallgatását idézi elő. Ilyenkor nemegyszer szünetek, köztjátékok vagy szólók is történnek, a szaggatottság és a szólammegosztás is számos változatban előfordul.

info@afrobreakz.hu